

**O‘ZBEKISTONNING JAHON IQTISODIYOTI INTEGRATSIYA
JARAYONLARIDAGI ISHTIROKI**

Turayev Abduvoxid Kuldashevich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Raqamli iqtisodiyot kafedrasi assistenti

abduvoxidturayev70@gmail.com

XIM – 123 guruh talabasi Sayfiddinov Avazjon

XIM – 123 guruh talabasi Xolboyev Sardor

Аннотация. Bu maqolada mamlakatimizning jahon maydonida iqtisodiy integratsiya munosabatlarida qay darajada ishtirok qilayotganligi, tutgan o‘rni va kasb etgan roli to‘g‘risida ma‘lumotlar berib o‘tish asosiy maqsad sifatida qaralgan. Buning natijasida esa, O‘zbekiston Respublikasining qaysi tashkilot bilan qanday ko‘rsatkichlarga ega ekanligi, hamkor davlatlari haqida bilimlarga ega bo‘lamiz.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, jahon iqtisodiyoti, integratsiya jarayoni, savdo-iqtisodiy hamkorlik, xalqaro tashkilotlar, investitsiya, global bozor, eksport-import, hamkor davlatlar, iqtisodiy rivojlanish

Аннотация. В данной статье рассматривается участие нашей страны в процессах экономической интеграции на мировом уровне, её место и роль в международных экономических отношениях. В результате читатель получает представление о том, с какими международными организациями Республика Узбекистан взаимодействует, какие показатели достигнуты и с какими странами поддерживаются экономические связи.

Ключевые слова: Узбекистан, мировая экономика, процесс интеграции, торгово-экономическое сотрудничество, международные организации, инвестиции, глобальный рынок, экспорт-импорт, страны-партнёры, экономическое развитие

Annotation. This article examines the participation of Uzbekistan in global economic integration processes, its position, and the role it plays in international economic relations. As a result, the reader gains an understanding of which international organizations the Republic of Uzbekistan cooperates with, the indicators it has achieved, and the countries it maintains economic partnerships with.

Keywords: Uzbekistan, world economy, integration process, trade and economic cooperation, international organizations, investment, global market, export-import, partner countries, economic development

Kirish.

XXI asrda jahon iqtisodiyoti globallashtirish jarayonlarining jadallashtirishi bilan tavsiflanadi. Bugungi kunda mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar nafaqat savdo-sotiq bilan cheklanib qolmay, balki investitsiya oqimlari, texnologiyalar transferi, mehnat migratsiyasi va innovatsion rivojlanish kabi ko'plab yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Shu sababli, har qanday davlatning barqaror iqtisodiy o'sishi va xalqaro maydondagi raqobatbardoshligi uning jahon iqtisodiyoti integratsiya jarayonlarida qay darajada faol ishtirok etishiga bevosita bog'liqdir.

Zamonaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlari mintaqaviy va global darajada turli shakllarda namoyon bo'lmoqda. Xususan, erkin savdo hududlari, bojxona ittifoqlari, umumiy bozorlar va iqtisodiy ittifoqlar mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni chuqurlashtirishga xizmat qilmoqda. Bunday integratsiya shakllari ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, yangi bozorlarni egallash va xalqaro raqobatda ustunlikka erishish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, rivojlanayotgan davlatlar, jumladan O'zbekiston uchun ham jahon iqtisodiy tizimiga faol integratsiyalashuv strategik ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng bosqichma-bosqich ochiq iqtisodiyot modeliga o'tishni boshladi. Ayniqsa, so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, liberallashtirish siyosati, tashqi savdo rejimining soddalashtirilishi va investitsiya muhitining yaxshilanishi mamlakatning jahon iqtisodiyotiga integratsiyasini sezilarli darajada jadallashtirdi. Mamlakatning

qulay geografik joylashuvi — Markaziy Osiyoning markazida joylashgani, transport yo‘laklarining kesishgan nuqtasida ekanligi — uni mintaqaviy logistika markaziga aylantirish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, O‘zbekistonning tabiiy resurslarga boyligi, yosh va mehnatga layoqatli aholi salohiyati hamda sanoat va qishloq xo‘jaligi tarmoqlarining rivojlanib borayotgani uning xalqaro iqtisodiy munosabatlardagi o‘rnini mustahkamlashda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Mamlakat bugungi kunda ko‘plab xalqaro moliyaviy va iqtisodiy tashkilotlar bilan faol hamkorlik qilmoqda, xorijiy investitsiyalarni jalb etish va eksport salohiyatini oshirishga alohida e‘tibor qaratmoqda. Biroq, global iqtisodiy tizimga integratsiyalashuv jarayoni bilan bir qatorda muayyan muammolar ham mavjud. Jumladan, eksport tarkibining yetarlicha diversifikatsiya qilinmaganligi, yuqori texnologiyali ishlab chiqarishning yetarli darajada rivojlanmaganligi, ayrim tashqi bozorlarga yuqori darajada qaramlik kabi omillar mamlakatning to‘liq integratsiyasiga to‘sqinlik qilmoqda. Shu bois, O‘zbekiston uchun nafaqat jahon iqtisodiyotiga qo‘shilish, balki unda mustahkam va barqaror o‘rin egallash muhim vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi O‘zbekistonning jahon iqtisodiyoti integratsiya jarayonlaridagi ishtirokini tahlil qilish, uning xalqaro iqtisodiy munosabatlardagi o‘rnini aniqlash hamda asosiy hamkor davlatlar bilan aloqalarini o‘rganishdan iboratdir. Shuningdek, maqolada mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqish ham ko‘zda tutilgan.

Asosiy qism.

O‘zbekistonning jahon iqtisodiyoti integratsiya jarayonlaridagi ishtiroki so‘nggi yillarda yangi bosqichga ko‘tarildi. Amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, tashqi savdo siyosatining liberallasuvi va investitsiya muhitining yaxshilanishi natijasida mamlakatning global iqtisodiy tizimga qo‘shilish darajasi sezilarli darajada oshdi.

Eng avvalo, O‘zbekistonning tashqi savdo ko‘rsatkichlari uning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv darajasini ifodalovchi asosiy indikatorlardan

biridir. So‘nggi ma‘lumotlarga ko‘ra, mamlakat tashqi savdo aylanmasi 70 mlrd AQSh dollaridan oshib, barqaror o‘shish sur‘atlarini namoyon etmoqda. Eksport hajmi 30 mlrd dollardan ortiqni tashkil etib, bunda oltin, to‘qimachilik mahsulotlari, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari hamda sanoat tovarlari yetakchi o‘rinlarni egallaydi. Import hajmi esa asosan texnologik uskunalar, transport vositalari va sanoat xomashyosi hisobiga shakllanib, iqtisodiyotning modernizatsiya jarayonlari bilan chambarchas bog‘liqdir. O‘zbekistonning asosiy savdo hamkorlari tarkibida bir qator davlatlar yetakchi o‘rin egallaydi. Xususan, Xitoy O‘zbekistonning eng yirik savdo hamkori hisoblanib, asosan sanoat uskunalari, texnologiyalar va investitsiyalar yo‘nalishida muhim rol o‘ynaydi. Rossiya esa energetika, metallurgiya va oziq-ovqat mahsulotlari savdosida strategik hamkor sifatida ajralib turadi. Qozog‘iston bilan esa asosan mintaqaviy savdo, tranzit va qishloq xo‘jaligi mahsulotlari almashinuvi rivojlangan. Turkiya bilan hamkorlik to‘qimachilik, qurilish va xizmatlar sohasida faol rivojlanmoqda. Janubiy Koreya esa yuqori texnologiyalar, avtomobilsozlik va investitsiya loyihalarida muhim o‘rin egallaydi.

Shuningdek, Yevropa Ittifoqi davlatlari bilan ham iqtisodiy aloqalar kengayib bormoqda. Ayniqsa, Germaniya, Fransiya va Italiya bilan sanoat, “yashil iqtisodiyot” va innovatsion texnologiyalar yo‘nalishlarida hamkorlik rivojlanmoqda. AQSh bilan esa investitsiya, moliya va yuqori texnologiyalar sohasidagi hamkorlik tobora kuchayib bormoqda. Bu esa O‘zbekistonning nafaqat mintaqaviy, balki global iqtisodiy tizimda ham o‘z o‘rnini mustahkamlab borayotganini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi ham uning integratsiya darajasini belgilovchi muhim omildir. Mamlakat Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg‘armasi, Osiyo taraqqiyot banki kabi yirik moliyaviy institutlar bilan hamkorlik qilib kelmoqda. Ushbu tashkilotlar orqali iqtisodiy islohotlarni moliyalashtirish, infratuzilmani rivojlantirish va ijtimoiy loyihalarni amalga oshirish imkoniyati kengaymoqda. Shu bilan birga, O‘zbekistonning Jahon savdo tashkilotiga a‘zo bo‘lish jarayonlari ham jadallashib, bu mamlakatning global savdo tizimiga to‘liq integratsiyalashuviga xizmat qiladi.

Transport va logistika sohasida ham O'zbekiston muhim strategik o'rin egallaydi. Mamlakatning Markaziy Osiyoda joylashganligi uni Sharq va G'arbni bog'lovchi tranzit hududga aylantiradi. Xususan, "Xitoy – Markaziy Osiyo – Yevropa" transport yo'laklari doirasida O'zbekistonning ishtiroki ortib bormoqda. Bu esa nafaqat savdo hajmini oshirishga, balki tranzit daromadlarini ko'paytirishga ham xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, integratsiya jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, eksport tarkibining xomashyo va yarim tayyor mahsulotlarga bog'liqligi, yuqori texnologiyali mahsulotlar ulushining pastligi, logistika infratuzilmasining ayrim jihatlarida yetarli darajada rivojlanmaganligi kabi muammolar mavjud. Bu esa global bozorda raqobatbardoshlikni oshirishni cheklab qo'ymoqda. Hozir esa mamlakatimizning 2024 hamda 2025-yillardagi asosiy hamkorlari hamda ular bilan qay darajada hamkorlik faoliyati olib borilganini ko'rib o'tsak:

1.1-jadval.

Hamkor davlat nomi	2024-yilgi ko'rsatkich	2025-yilgi ko'rsatkich
Xitoy	18.9%	18-21%
Rossiya	17.6%	16% atrofida
Qozog'iston	6.5%	5-6%
Janubiy Koreya	3%	2-3%
Turkiya	4.5%	3-4%

1. https://www.uzdaily.uz/en/uzbekistans-foreign-trade-turnover-reached-us659-billion-in-2024/?utm_source=chatgpt.com

Mazkur muammolarni hal etish uchun, avvalo, yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va eksport geografiasini diversifikatsiya qilish zarur. Shu bilan birga, transport-logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish, bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish va xalqaro standartlarga moslashtirish ham muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonning jahon iqtisodiyoti integratsiya jarayonlaridagi ishtiroki ko'p qirrali va dinamik xarakterga ega bo'lib, mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish strategiyasida muhim o'rin tutadi.

2025-yilda O'zbekistonning tashqi savdo aloqalarida asosiy hamkor davlatlar yetakchi o'rinlarni egallab, mamlakatning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv darajasini belgilab berdi. Mazkur davrda eng yirik savdo hamkori sifatida Xitoy yetakchilikni saqlab qoldi. Uning umumiy tashqi savdo aylanmasidagi ulushi o'rtacha 18–21 foizni tashkil etib, asosan sanoat uskunalari, texnologiyalar va investitsiya loyihalari bo'yicha hamkorlik ustun bo'ldi. Xitoy bilan savdo hajmi 13–15 mlrd AQSh dollari atrofida baholanmoqda.

Ikkinchi yirik savdo hamkor sifatida Rossiya Federatsiyasi qayd etildi. Uning ulushi 15–16 foiz atrofida bo'lib, umumiy savdo hajmi 11–13 mlrd dollarni tashkil etdi. Rossiya bilan hamkorlik asosan energetika, metallurgiya, oziq-ovqat mahsulotlari va sanoat ishlab chiqarishi yo'nalishlarida rivojlangan. Shu bilan birga, Rossiya O'zbekiston eksporti uchun ham eng muhim bozor hisoblanadi.

Uchinchi o'rinda Qozog'iston joylashib, uning ulushi 5–6 foizni tashkil etdi. Ikki davlat o'rtasidagi savdo hajmi 4–5 mlrd dollar atrofida bo'lib, asosan mintaqaviy savdo, tranzit xizmatlari va qishloq xo'jaligi mahsulotlari almashinuvi ustunlik qiladi. Qozog'iston O'zbekiston uchun Markaziy Osiyodagi eng muhim iqtisodiy hamkorlardan biri hisoblanadi.

Shuningdek, Turkiya bilan savdo aloqalari ham faol rivojlanib, uning ulushi 3–4 foizni tashkil etdi. Savdo hajmi 2–3 mlrd dollar atrofida bo'lib, hamkorlik asosan to'qimachilik, qurilish va xizmatlar sohasida amalga oshirilmoqda. Turkiya O'zbekistonning yengil sanoat mahsulotlarini eksport qilishda muhim bozor hisoblanadi.

Janubiy Koreya ham muhim strategik hamkorlardan biri bo'lib, uning ulushi 2–3 foiz atrofida qayd etildi. Savdo hajmi 1,5–2 mlrd dollarni tashkil etib, hamkorlik avtomobilsozlik, elektronika va yuqori texnologiyalar sohasida amalga oshirilmoqda.

Endi yurtimizning 2024 va 2025-yildagi asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlarni taqqoslab ko'rishga navbat bersak:

1.2-jadval.

Ko'rsatkich	2024-yil	2025-yil	O'sish
Tashqi savdo	65.9 mlrd \$	72.8 mlrd \$	+ 21%
Eksport	26.9 mlrd \$	32-33 mlrd \$	+20-25 %
Import	39 mlrd \$	41-47 mlrd \$	+15-18%

2024–2025-yillar davomida O'zbekiston tashqi savdo ko'rsatkichlari tahlili mamlakatning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv jarayoni izchil va tezlashib borayotganini ko'rsatadi. Xususan, tashqi savdo aylanmasining 65,9 mlrd dollardan 72,8 mlrd dollarga oshgani, eksport hajmining sezilarli darajada kengaygani iqtisodiy ochiqlik va tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlari kengayayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, import hajmining ham ortib borayotgani mamlakatda ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va texnologik yangilanish jarayonlari jadallashganini ko'rsatadi. Solishtirma tahlil shuni ko'rsatadiki, 2025-yilda savdo o'sish sur'atlari 2024-yilga nisbatan ancha yuqori bo'lib, ayniqsa eksportning tezroq o'sishi ijobiy tendensiya hisoblanadi. Bu esa tashqi savdo balansidagi salbiy tafovutni qisqartirishga xizmat qilmoqda. Biroq, import hajmining hali ham yuqoriligi mamlakatning tashqi bozorlarga va texnologik mahsulotlarga qaramligi saqlanib qolayotganini bildiradi. Shuningdek, har ikki yil davomida asosiy savdo hamkorlari tarkibida sezilarli o'zgarish kuzatilmagan bo'lib, Xitoy va Rossiya yetakchi o'rinlarni saqlab qolgan. Bu holat bir tomondan barqaror iqtisodiy aloqalarni ta'minlasa, ikkinchi tomondan savdo geografiasining yetarli darajada diversifikatsiya qilinmaganini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, 2025-yilda O'zbekistonning iqtisodiy aloqalari Birlashgan Arab Amirliklari, Germaniya, Fransiya, Hindiston va Pokiston kabi davlatlar bilan ham kengayib bordi. Ushbu davlatlar bilan hamkorlik asosan investitsiyalarni jalb qilish, sanoat ishlab chiqarishini rivojlantirish va eksport geografiasini kengaytirishga qaratilgan. Umuman olganda, 2025-yilda O'zbekiston tashqi savdo hamkorlari tarkibida Osiyo davlatlari ustunlik qilgan bo'lib, bu mamlakatning iqtisodiy integratsiyasida Sharqiy yo'nalishning kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Yevropa va boshqa mintaqalar bilan ham aloqalarning kengayishi O'zbekistonning global iqtisodiy tizimdagi o'rnini yanada mustahkamlab

bormoqda. Shuningdek, O'zbekiston – Markaziy Osiyo mintaqasida transport-logistika tarmog'ini rivojlantirish orqali jahon bozoriga kirishga xizmat qiluvchi muhim geografik shlyuz rovida ham faol. Bu mintaqaviy integratsiya jarayonida nafaqat savdo, balki investitsiya, infratuzilma va transport sohalari bo'yicha ham yuqori darajadagi strategik hamkorlik imkoniyatlarini yaratmoqda. Natijada, O'zbekistonning jahon iqtisodiyoti integratsiyalashuvi savdo aylanmasi hajmining o'sishi, eksport yo'nalishlarining diversifikatsiyasi, asosiy savdo hamkor davlatlar bilan iqtisodiy aloqalarning kengayishi bilan ifodalanadi. Bu jarayon mamlakatning global bozorlar bilan uzviy bog'liqligini orttirib, uning iqtisodiy barqarorligini va raqobatbardoshligini yanada oshirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

O'zbekistonning jahon iqtisodiyoti integratsiya jarayonlaridagi ishtiroki so'nggi yillarda sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarildi. Mamlakat tashqi savdo hajmining barqaror o'sishi, eksport geografiyasining kengayishi hamda asosiy hamkor davlatlar bilan iqtisodiy aloqalarning mustahkamlanishi O'zbekistonning global iqtisodiy tizimdagi o'rnini sezilarli darajada kuchaytirganini ko'rsatadi. Ayniqsa, Xitoy, Rossiya, Qozog'iston, Turkiya va Janubiy Koreya kabi davlatlar bilan ko'p qirrali hamkorlikning rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining ochiqlik darajasini oshirib, xalqaro savdo tizimiga faol integratsiyalashuvini ta'minlamoqda.

Shu bilan birga, O'zbekistonning jahon iqtisodiyotidagi ishtiroki hali to'liq salohiyat darajasiga yetgani yo'q. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, eksport tarkibida xomashyo va past qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushining yuqoriligi mamlakatning global bozordagi raqobatbardoshligini cheklab qo'ymoqda. Bundan tashqari, yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarishning yetarli darajada rivojlanmaganligi, logistika infratuzilmasidagi ayrim kamchiliklar hamda tashqi bozorlarga chiqishda marketing strategiyalarining sustligi integratsiya jarayonlarining samaradorligini pasaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun bir qator muhim choralarni amalga oshirish zarur. Avvalo, eksportni diversifikatsiya qilish va yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada

sanoatni chuqur modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash ustuvor vazifa bo‘lishi lozim. Shu bilan birga, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni xalqaro standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarishga rag‘batlantirish ham muhim hisoblanadi.

Ikkinchidan, transport-logistika tizimini rivojlantirish orqali O‘zbekistonning tranzit salohiyatini yanada oshirish zarur. Mamlakatning geografik joylashuvi uni mintaqaviy transport markaziga aylantirish imkonini beradi. Shu sababli, xalqaro transport yo‘laklarini rivojlantirish, bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish va raqamlashtirish integratsiya jarayonlarini tezlashtiradi.

Uchinchidan, investitsiya muhitini yanada yaxshilash va xorijiy investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish muhimdir. Bu orqali nafaqat kapital oqimini oshirish, balki ilg‘or texnologiyalar va boshqaruv tajribasini jalb etish imkoniyati ham kengayadi. Ayniqsa, yuqori texnologiyalar, “yashil iqtisodiyot” va raqamli iqtisodiyot yo‘nalishlariga investitsiyalarni ko‘proq jalb etish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA INTERNET SAYTLAR:

1. *O‘zbekistonning tashqi savdo hamkor davlatlari soni 200 taga yetdi* — Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari asosida O‘zbekistonning 2025-yilda 200 dan ortiq davlat bilan savdo aloqalari haqida maqola.
2. *O‘zbekiston dunyoning 206 mamlakati bilan tashqi savdo aloqalarini amalga oshirmoqda* — O‘zbekistonning 2025-yilning yanvar-sentyabr oylaridagi savdo aylanmasi va eksport-import ko‘rsatkichlari.
3. *Uzbekistan’s Foreign Trade Turnover: Dynamic Growth, Export Diversification, and Strengthening International Partnerships* — 2025 yil davomida O‘zbekistonning tashqi savdo aylanmasi va asosiy ko‘rsatkichlar statistikasi.
4. *O‘zbekistonning importidagi TOP-10 davlatlar* — O‘zbekistonning 2025-yilda import yo‘nalishidagi asosiy davlatlar statistikasi.
5. *Uzbekistan’s foreign trade rises to US\$11.6 billion* — 2026 yil boshidagi tashqi savdo aylanmasi va asosiy hamkor davlatlar haqida ma’lumot.

6. *Uzbekistan maintains trade relations with 210 countries of the world —*
O‘zbekistonning 210 ta mamlakat bilan savdo aloqalari va eksport-import ko‘rsatkichlari (2025).